

C) Byl-li případ ad B) jakési krajně zajímavé mixtum compositum, vyšel zákonodárce, který — dle výsledku soudě — nemá v justiční správě vhodných iniciátorů pro řádnou úpravu soudnictví nejen ve směru platovém, ale i v ostatních otázkách ústavního postavení soudce, při stvoření zákona ze 17./2. 1922, č. 77, už docela nepokryté ze zásady, že proti ústavnímu principu oddělení soudnictví od správů může správní úřad — či co jiného jest úřad pozemkový — soudům závazně přidělovati jakési zbytky říz ní, k jehož provedení jinak sám jest povolán. Zákonodárna praxe tu patrně ochotně chopila ruku podanou vědou ústavního práva, naukou o plynulosti hranice správy a soudnictví a nejedná tu nikterak úzkoprsé. Ostatně mohlo-li se při počátku soudcům k úplné spokojenosti svěřiti předsednictví komisí pro kolkování peněz, proč by se nemohly soudům s důvěrou svěřiti i tyto funkce?

Ústavní soud se těmito věcmi dosud nezabýval. Obecenstvo si ani stěžovat nemůže, vždyť ve většině případů takových dosahuje dalším nebývalým zatížením zdecimovaných soudců rychlejšího, a co jest hlavní, laciného vyřízení potřeb nikdy tu nebývalých. A soudce? Soudce má už dnes to pevné přesvědčení, že kdyby se mu sáhlo na kteroukoliv ústavou mu zaručenou výsadu, nenajde dnes porozumění ani práva, když už i věda ústavní jedním z vynikajících svých representantů odbude ho nepatrným významem neodvislosti, dokud jest bídě za svou práci honorován. Inu, při nejnovějším způsobu výkladu ústavní listiny v mnohých směrech jest to pravda, jenže si ten, kdo věc domýšlí, klade pak marně otázku, nač vůbec ústavní listinu máme při podobných výkladech vědy a legislativní i justičně-správní praxi.

Dr. Josef Beutl.

Literatura.

Dr. J. Hatschek: **Völkerrecht als System rechtlich bedeutsamer Staatsakte.** Leipzig—Erlangen, 1923. Stran I—IV a 429.

Dr. Julius Hatschek, profesor na universitě v Göttingách vydal v poslední době kromě knih z oboru práva státního (Deutsches und preussisches Staatsrecht, 1922 a 1923) a správního (Lehrbuch des deutschen und preussischen Verwaltungsrechts, 2. vydání ex 1922) i systém práva mezinárodního, jež dělí na dvě části. První část jest věnována základům práva mezinárodního, část druhá obírá se systémem státních aktů s hlediska práva mezinárodního významných. Nemůžeme se dotknouti všech otázek, k nimž Hatschek přihlíží, a proto z velmi zajímavého jeho systému vytkneme věci ty nejpodstatnější.

Právo mezinárodní definuje jako právní řád na koordinaci spočívající, který upravuje vztahy států jen potud, pokud stát vůči druhému vystupuje jako rovnoprávný subjekt státního společenství. Probírá jednotlivé konstrukce práva mezinárodního (theorie právního přesvědčení a theorie volní), a z těchto teorií dává přednost staré teorii právního přesvědčení. Právo mezinárodní jest mu proto právním řádem, poněvadž předpisuje pro vzájemné chování států normy spočívající na přesvědčení adresátů. Že právní přesvědčení jest slabým právním fundamentem, jest na snadě. Na paktu o Společnosti národů ukazuje Hatschek, že právu mezinárodnímu moment právního donucení nechybí. Za pramen práva mezinárodního uznává pouze obyčejové právo a mezinárodní smlouvu (Vereinbarung). Pro rozvázání mezinárodních smluv, pokud jsou právními normami, připouští jen vzájemný souhlas (mutuus dissensus), jež musí býti dán výslovně. Mezinárodní právo obyčejové může býti měněno mezinárodní smlouvou (Vereinbarung) a tato obyčejovým právem. Samostatnou kapitolu věnuje Hatschek poměru práva mezinárodního a vnitrostátního. Jako stoupenec duali-

stické konstrukce zastává, že oba právní komplexy týkají se různých kruhů životních vztahů. Při tom zdůrazňuje, že adresáty mezinárodního práva jsou státy. Norma mezinárodního práva nemůže se státi právem uvnitř státu bez součinnosti vnitrostátního zákonodárství. Nepokládá tedy právo mezinárodní za právo vyššího stupně. Otázku, zda soudce musí znáti i právo mezinárodní, řeší s hlediska čl. 4. říšské německé ústavy kladačně.

Jak již naznačeno, pokládá autor za subjekty práva mezinárodního státy, pokud se týče svazy států. V souvislosti s protežovanými subjekty práva mezinárodního pojednává o protežovaných objektech, z nichž v první řadě přichází v úvahu národnosti a národní, správněji národnostní menšiny. Značnou pozornost věnuje Hatschek pojmu národa a národnosti a ukazuje, jak u slovanských národů tvoří jazyk podstatné kritérium pojmu národnosti. Mýlí se arci, když se domnívá, že v české řeči tak jak tomu jest v polské slovo »jazyk« znamená národ. V polštině ovšem znamená slovo »jezyk« tolik, co národ. K dalším objektům v uvedeném smyslu řadí příslušníky konfesi (na př. dříve řecko-orthodoxní křesťany v Turecku), kláštery, nábožensky svatá místa, náboženské misse a národní domoviny (foyers nationaux). Papeži mezinárodní subjektivitu právem nepřiznává.

Pojednav o subjektech práva mezinárodního, obírá se mezinárodními zástupci zmíněných subjektů. Na prvním místě jmenuje hlavy států, jež nazývá absorptivními zástupci států a ličí jich mezinárodní privilegia. Dalšími mezinárodními zástupci jsou mu vyslanci, zástupci pro kongresy a konference a konsulové. Při analysování právního postavení vyslanců správně vytyká, že t. zv. exterritorialita neznámá fikci ve smyslu Grotiovu, že vyslanec jest mimo území přijímacího státu, nýbrž prostě osvobození od jurisdikce přijímacího státu.

Druhá část spisu jest věnována systému státních aktů s hlediska práva mezinárodního významných. Hatschek předesílá několik pozoruhodných poznámek o systematické práva mezinárodního. Uvádí, že zpracování práva mezinárodního s jednoho hlediska, ať materiálního (dle životních odvětví), ať formálního (uspořádání právních institutů dle pravův stejné nebo příbuzné povahy), neuspokojuje, neboť znemožní se takovou jednostrannou metodou uplatnění potřebných právních institutů nebo se jednotlivá životní odvětví roztříští. Jako theoretický systematick dáva přednost hledisku formálnímu, aby se dopravoval toho, co v příslušných právních jevech jest typického. Celá druhá část spisu značí pokus o systematicku, při níž se přihlíží k jednáním státu jako k východisku pro uspořádání látky.

Podle analogie soukromého práva rozlišuje mezi právními skutečnostmi a mezi právními jednáními. Tato rozpadají se mu na právní jednání v širším slova smyslu (Rechtshandlungen) a v užším slova smyslu (Rechtsgeschäfte). Při těchto jest pro právní účinky rozhodna vůle jednajících, kdežto při prvních dostávají se právní účinky ex lege. Pro právo mezinárodní rozlišuje Hatschek: Völkerrechtshandlungen, Völkerrechtsgeschäfte, Völkerrechtsdelikte. Dříve ještě, než přechází k vlastnímu systému, řeší otázku, zda někde jsou vysloveny ipso iure dostavující se legální účinky mezinárodních jednání a domnívá se, že vyplývají ze základních práva mezinárodního práva. Základní práva jsou Hatschekovi řadou příkazů a zákazů, které se ve zkrácené formě ve prospěch každého státu řídí na adresu ostatních států (str. 125). Hatschek odmítá názor G. Jellinka, Heilborna a j., kteří základním právům nepřikládají jiného právního významu než osvědčení samozřejmé zásady, že bez právní normy nemůže žádný stát zasahovati do svobody státu druhého. Theorie Hatschkova o základních právech jest pochybená, neboť to, co theorie práva mezinárodního nazývá »droits fondamentaux« (essentiels, primitifs, primordiaux, absolus) nezna-

mená nic jiného, než nastolení režimu práva a jurisdikce čili totéž, co praví G. Jellinek. Mezi mezinárodními jednáními rozlišuje Hatschek mezi těmi, která mají právní účinky i proti vůli účastníků a která nejsou orientována dle základních práv, a mezi těmi, která jsou mezinárodně právními. K mezinárodním jednáním, jež nejsou právními ve vlastním slova smyslu, patří: vznik a zánik států, sukcese států, hlavně však ona, při nichž se proti zásadě rovnosti států podřízenost států pod vůli jiných realizuje; tak na př. evropský koncert, Monroeova doktrína a v určitém smyslu Společnost národů. Tuto mezinárodní instituci chápe prostě jako správní spolek (Verwaltungsverein) a vyslovuje se proti formulaci Schückingově-Wehbergově, že Společnost národů jest spolek států. S názorem Hatschkovým jest jen souhlasiti. V souvislosti s přijímáním států do Společnosti národů dotýká se Hatschek velmi sporného problému mezinárodního uznání států. Mezinárodní uznání států pokládá za mezinárodně-právní jednání a za předpoklad mezinárodně-právní subjektivity států. Uznání to řadí k právním jednáním, která zná i soukromé právo, totiž k jednáním, jež se jeví pouhou perfekcí podstatné vnitřní skutečnosti (smýšlení, přesvědčení, chtění), na vnější chování mířící. S hlediska právně konstruktivního nepokládáme za šťastné přenášení konstrukcí práva soukromého do práva mezinárodního.

Ve skupině mezinárodně právních jednání obírá se státní územní výsostí. Státní území definuje jako souhrn právních norem sloučených určitou myšlenkovou jednotou (ústavou) v jeden celek. Vším právem odmítá názor, že by ona jednota mohla spočívat ve vlastnictví státu na státním území (Hall, Donati). Probírá na to otázku t. zv. condominiuma, plebiscitu i opece. Náležitou pozornost věnuje jednotlivým způsobům nabytí státního území i omezením státní územní výsostí (teritoriální vodstva, otevřeně moře a vzduchový prostor nad státem, mořské úžiny a kanály). Při výkladu mezinárodně-právních jednání státní jurisdikce pojednává o státní příslušnosti fyzických i právnických osob, právu cizineckém (vyhošťování, vydávání zločinců). Pojednáváje o politických deliktech, pro které vydání nemá místa, upozorňuje na potíže vymezit pojem politického deliktu. Existují totiž dvě theorie, jedna subjektivní, jež klade důraz na motiv, druhá objektivní, jež přihlíží k objektu trestního útoku. Hatschek drží se této druhé theorie. Zdůrazňuje tendenci rozšířit vydání na t. zv. antisociální zločiny anarchistické, jež nesměřují proti státní formě, nýbrž proti státu samému a zařízením státní společnosti.

Největší oddíl druhé části spisu jest věnován mezinárodně-právním jednáním v užším slova smyslu. Na předním místě jedná se tu o mezinárodní smlouvy, jež definuje jako smlouvy, které zakládají, mění nebo ruší práva a právní povinnosti států. Do této kategorie nepojímá Hatschek smlouvy, které tvoří objektivní právo (Vereinbarungen). Otázku doby mezinárodní závaznosti smluv řeší v ten smysl, že ji může zodpověděti jen mezinárodní právo. Jako nesprávnou odmítá theorii, dle níž mezinárodní závaznost smluv počíná uzavřením smlouvy hlavou státu; rovněž nesouhlasí s theorií, která hlavě státu přiznává oprávnění uzavřítí právoplatné smlouvy, ale za resolutivní výjimky, že budou splněny státoprávní předpoklady pro závaznost smlouvy. Také odmítá theorii, dle níž mezinárodní právo v dané otázce jest blanketovým zákonem toho druhu, že okamžik mezinárodní závaznosti smlouvy má určití vnitrostátní právo. Poukazuje k mezinárodní praxi, pro niž jest rozhodným, pokud strany nic jiného neujednaly, okamžik výměny ratifikačních listin. Formulace Hatschkova jest příliš všeobecná a nevystihuje dnešní tendenci k odstranění dvojí platnosti mezinárodních smluv, t. j. mezinárodní a vnitrostátní. Dosti podrobně probírá Hatschek formu smluv a dotýká se i jich interpretace, jakož i důvodů pro rozvázání. I obsahové roztřídění smluv jest podáno dosti úplně. Mezinárodním rozhodčím i soud-

ním institucím věnuje náležitou pozornost. Na to přechází k pojmu války, kterou hodnotí právníky, a k pojmu neutrality. Otázka neutrality jest detailně probrána. Uzavírá oddíl pojednáním o hospodářské válce, jejích prostředcích a ukončení.

Poslední oddíl jest věnován mezinárodnímu deliktu, jež vymezuje takto: »Das Völkerrechtsdelikt ist eine völkerrechtswidrige, schuldhaft e Handlung, begangen durch einen Staatsbürger oder ein Staatsorgan, welche einen ausländischen Staatsbürger oder Staat schädigt und den eigenen Staat haftbar macht.« Odmítá rozlišování ručení státu na bezprostřední a náhradní (Ullmann, Liszt, Oppenheim). Probírá jednotlivé delikt ní případy. Analysuje nárok na náhradu škody a ukazuje, jaké prostředky poskytuje právo mezinárodní k jeho uplatnění (retorse, represalie).

Hatschkova práce z oboru práva mezinárodního, ač se všemi jeho názory lze těžko souhlasit, jest pozoruhodna. Po stránce theoretické snaží se v ní Hatschek zachytit jednotlivé právní typy, po stránce praktické nepodává systematické vyličení všech problémů i odvětví práva mezinárodního, neboť formální stanovisko, jež důsledně dodržuje, vytklo mu cíl čistě theoretický. Tím není arcí řečeno, že by jeho kniha neměla významu pro praxi, nýbrž naopak, protože zvláště v právu mezinárodním má theorie pronikavý význam. Hodnotu knihy zvyšuje ta okolnost, že autor přihlíží nejen k německé a cizojazyčné literatuře, nýbrž i k praxi. Právo mezinárodní jest jím zpracováno až do doby nejnovější. Historii však práva mezinárodního i jeho literatury není věnována pozornost. Knihu Hatschkovu lze označiti za obohacení literatury práva mezinárodního i když s jeho theoretickým východiskem nelze vyslovit souhlas. Dr. Bohumil Kučera.

Dr. Szymon Rundstein: **Zasady teorij prawa**, Varšava, 1924, Nákladem knihtiskárny F. Hoesicka, 368 str.

Normativní theorie obhacena jest tímto obsažným dílem znamenitě. Autor jest přesvědčeným jejím přívržencem a kniha je, pokud víra, první toho druhu v právnícké literatuře polské. Pro normativní theoretky je potěšitelné, že takovýmto způsobem vnikají jejich nauky do jednotlivých slovanských literatur. U nás je již hodně děl, orientovaných tímto směrem, v Jugoslavii representován jest žákem Kelsenovým, profesorem Pitamicem (Lublaň), a nyní dostává se spisem Rundsteinovým i do písemnictví polského.

Snad se příště ještě podrobněji vrátíme k obsahu spisu, k němuž zatím jen povšechně budiž poukázáno. W.

Naše samospráva. List sdružení činovníků samosprávy republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu. Odpovědný redaktor: Dr. Bedř. Bobek. I. ročník, číslo 1. Z obsahu: Prof. Dr. Cyril Horáček: K otázce financí samosprávných. Jan Černý: Soustavná elektrisace a samospráva obcí. Dr. Josef Uhlíř: Ke kterým jednáním obce je třeba vyššího schválení nebo povolení? —chek: Rozpočet obce na rok 1924. Hlídka organizační. Hlídka náleží. Rozhledy. Dotazy a odpovědi.

Alfred Verdross: **Die Einheit des rechtlichen Weltbildes auf Grundlage der Völkerrechtsordnung**, 1923, J. C. B. Mohr, 171 str. Autor, známý již svými pracemi v oboru práva mezinárodního (toho času soukromý docent na universitě Vídeňské), věnoval svůj spis svému učiteli Kelsenovi, »neúnavnému bojovníku pro ryzí nauku právní«. Spis má tři odstavce, rozvržené na 9 kapitol, a to: I. Státní svrchovanost a právo mezinárodní. 1. »Svrchovanost« jako »nejvyšší řád«. 2. Státní svrchovanost jako »kompetence mezinárodního práva«. 3. Státní svrchovanost v právu mezinárodním, II. Mezinárodní právo a právo státní 4. Stát a mezinárodní právo, 5. Uni-

versalistická koncepce starších nauk přirozeně-právních, 6. Pojetí »positivistických« theorii. III. Jednotný systém práva. 7. Mezinárodní právo v soustavě právní, 8. Okruhy právní mimo obor práva mezinárodního, 9. Rozpravy o systému práva a jich odklizení. W.

Z á p i s

o plenární schůzi přípravného výboru II. právnického sjezdu dne 7. prosince 1923 o 7½. hod. večer v jednací síni vrchního zemského soudu v Brně, Justiční palác.

Předseda II. president Dr. V á ž n ý uvítal všechny přítomné, zjistil, že jest dostatečný počet členů přítomen, a přečetl omluvné připsy.

1. Generální jednatel prof. Dr. Jaromír Sedláček podal zprávu o dosavadní činnosti přípravné:

Myšlenka uspořádati sjezd právnictva československého, která vyšla z právnických Jednot v Brně a v Praze, našla takový ohlas, že možno nyní ji považovati za zabezpečenou. Prvé stadium prací přípravných, které začaly ve výboru Právnické jednoty v Brně počátkem tohoto roku.

Výbor Moravské právnické jednoty položil si otázku, zda je vůbec vhodno pořádati sjezd právníků československých. K informaci svolal schůzi zástupců brněnských kruhů právnických dne 15. února 1923.

Brněnské kruhy právnické vyslovily se příznivě pro sjezd a obecně zdůrazňován byl velký význam nejen pro úzké kruhy právnické, leč i pro celou národní kulturu. Nově zvolený výbor Moravské Právnické jednoty ve své výborové schůzi dne 4. dubna 1923 konstituoval se jako přípravný výbor sjezdový. Tento přípravný výbor sjezdový svolal dne 5. května 1923 schůzi všech tří právnických jednot, právnických fakult, soudů a úřadů správních, advokátních a notářských komor. Schůze byla velmi četně navštívena, obzvláště potěšitelná byla silná účast Prahy a Bratislavy. Účastníci této schůze ustavili se jako výbor pro pořádání II. sjezdu československých právníků a schválili řád sjezdový.

Členové výboru pro pořádání II. sjezdu právnického téhož dne rozestoupili se v sekční výbory, jichž je pět, jako sekci, totiž:

1. pro právo soukromé,
2. pro právo procesní,
3. pro právo a proces trestní,
4. pro právo správní,
5. pro právo finanční.

Tedy 5. května konstituovaly se též výbory sekční a provedeny byly volby do výkonného výboru sjezdového. Směrnice usnesena byla, že sjezd má se zabývati otázkami legislativními s vyloučením vši stranické politiky a že sjezd má zabývati se jen otázkami právními, že tudíž otázky disciplin příbuzných ex profeso na sjezdu řešeny býti nemají.

Tím ukončeno bylo první stadium přípravných prací a získán pevný podklad pro další postup prací. Ty konány jednak v sekcích, jednak ve výkonném výboru.

Sekční výbory konaly řadu schůzí, aby stanovily otázky, o nichž sjezd má pojednávat.

Otázky byly stanoveny takto: